

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱՆԻ ԿԱՐՍԻՐ ԽԱՁ
Ա. Ս. ԲԵՐԼԵԱՆԴ

ԱՌԱՋԻՆ ՈՔՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԴԺԲԱԽՏ ԴԵՊՔԵՐՈՒՄ
ՅԵՎ, ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԵԼԻՍ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
РАСПРОСЯДЕНИЯ
Академия Наук
СССР

ՊԵՏԼՐՈՍ ԹԺՂԱՅ ԲԱԺԻՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ 1983

614

բ-58

20 JUL 2010

CA 305
614
P-58

Հ Ս Խ Հ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱԶ

Ա. Ս. ԲԵՐԼՅԱՆԴ

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԴԺԲԱԽՏ ԴԵՊԳԵՐՈՒՄ
ՅԵՎ ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԵԼԻՍ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ПОСТРОБЕДЕНИ
Академии Наук
СССР

ՊԵՏԶՐԱՏ—ԲԺԶՐԱՏ ԲԱԺԻՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1933

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ, ՎՈՐ ՊԵՏՔ Ե ԿԱՏԱՐԵԼ ԱՌԱՋԻՆ
ՈՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՑՆԵԼԻՍ

1. Դժբախտ դեպքերում, յերբ պահանջվում է բժշկական ոգ-
նություն, ամենից առաջ հարկավոր է հոգալ, վոր բժիշկ կանչվի:
Յեթե բժիշկն իսկույն չի կարող գալ զժբախտության տեղը,
հարկավոր է մնասվածին հասցնել առաջին ոգնություն և առ-
միջապես ուղարկել նրան մոտակա բուժարանը:
2. Առաջին ոգնությունը պետք է հասցնի ամեն մարդ, ով
կարող է առնել այդ: Առաջին ոգնությունը պիտի ղեկավարի մի
մարդ, մյուսները ոգնում են նրան, գործում են նրա ցուց-
մունքներով, առանց իրարանցման և անողուտ խորհուրդների:

Պետկրտի Տպարան

Սրբագրեց՝ Ո. Գառարջյան

Գլավիտ № 2027- (բ)

Համար № 2458

Պատվեր № 3993

Տվրած 2000

60896-67

3. Առաջին ոգնութիւնը հասցնելուց առաջ պետք է պարզել տղետի բնութիւնը ու պատճառը և հեռացնել վնասված վտանգավոր տեղից:

4. Վնասվածին պետք է պառկեցնել հարմար ու հանգիստ դրութիւնով:

5. Բացել հագուստի սեղմող մասերը. դուրս, ոճիքը և ալն:

6. Մշտապես պետք է աչքի առաջ ունենալ, վոր անզգուշ ու անհմուտ գործողութիւններով վնաս չհասցվի հիվանդին:

7. Վոչ մի ժամանակ վերքը ջրով չլվանալ և արյունահոսութիւնը դադարեցնելու նպատակով՝ չկեղտոտել վերքը զանազան միջոցներով (սարգոստաջնով և ալն):

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԹՇԻՑ ԿԱՄ ՇՐԹՈՒՆՔԻՑ

1. սեղմել վզի զարկերակը ներքեի ծնոտի ծայրի մոտ (նկ. 1) և սլահել ալգպես մինչև արյունահոսութեան դադարելը:

2. Յերբ արյունահոսութիւնը դադարի, վերքի շուրջը յոդ քսել և կապել:

3. Թշի վրա կապ դնելու համար ամենից հարմար է ոգտվել լեռանկլունի գլխակապով (կասինկալով), վորի ծայրերը կապել գլխի վրա:

Նկ. 1.

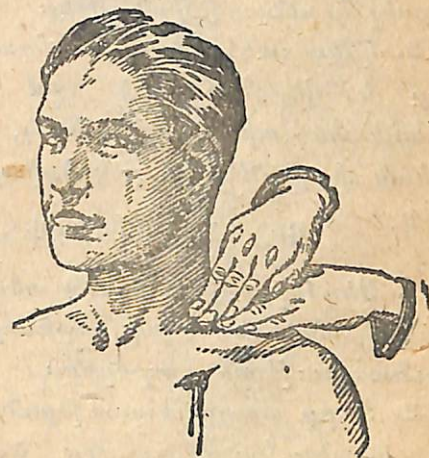
ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՔՔԻՑ

1. Հիվանդին նստեցնել և առաջարկել, վոր գլուխը մի քիչ լեռ պահի:
2. Մինչև արյունահոսության դադարումը՝ հիվանդը պիտի խուսափի ամեն տեսակ շարժումներից: Հփռչտա, քիթը չմաքրի, հանգիստ ու խոր շունչ քաշի:
3. Հազուստը բացել (ոձիքը, դոտին, կապած տեղերը):
4. Սեղմել մատներով քթածակերը 5—20 բուպեյով:
5. Քթարմատի և լեքեսի վրա դնել սառն թրջոց, սառույց և ալլն:
6. Արյուն արձակող քթածակը փակել մաուլայով կամ պատրուկի ձև տված մաքուր շորի կտորով, ախպես վոր, լերբ ար-

ուհահոսությունը դադարի, հեշտ լինի դուրս հանել ախ: Քթածակերի մեջ բաժրակ չի կարելի մտցնել, վորով հետև նրա կտորները կարող են մնալ ախտեղ և անցնել քթի խորքը:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԿՈՆԱՏԱԿՑ ԹԵՎ ԱՆՐԱԿԻ ՏԱԿՑ

1. Սեղմել վորչափ կարելի լե ուժեղ անրակի տակի զարկերակը ցած՝ դեպի առաջին կողը (նկ. 2) և

Նկ. 2.

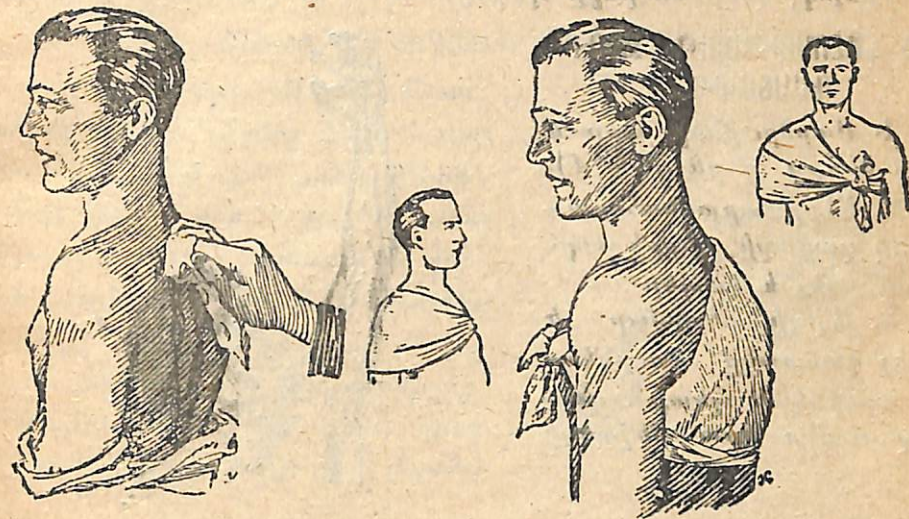
պահել մինչև արյունահոսության դադարումը:
Արյունահոսությունը դադարելուց հետո պետք է վերքի շուրջը
յոդ քսել և բինտով փաթաթել:

2. Կոնատակից արյուն հոսելու դեպքում կապելու համար
պետք է վերցնել մեկ կամ յերկու չբացած բինտ և կամ
զլանաձև փաթաթած թաշկինակ, դնել վերքի վրա, իջեցնել ձեռքը
ու հետո փաթաթել ուսը կրծքի վանդակի ուղղությամբ:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵԶՔԻՑ ԿԱՍ ԿՐԾՔԻՑ

1. Սեղմել արյուն հոսող տեղը մարլայով, կամ մաքուր թաշ-
կինակով, անձեռնոցիկով, յերեսսրբիչով (նկ. 3) և պահել մինչև
արյունահոսության դադարելը:

2. Յերբ արյունահոսությունը դադարի, յոդ քսել վերքի շուր-
ջը և կապել: Կրծքի վերքը ծածկում են մաքուր մարլիով և
փաթաթում կասինկայով, վրի ծալրերը կապում են մեջքին:

Նկ. 3.

Մեջքի վերքը նույնպես ծածկում են մաքուր մաշկալուփ և կապում կապիկալուփ, վորի ծալքերը պնդացնում են կրծքին:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՁԵՌՔԻ ԴԱՍՏԱԿԻՑ

1. Բարձրացնել արյուն հոսող ձեռքը վերև (նկ. 4):

2. Յերբ արյունահոսությունը դադարի, վերքի շուրջը լող քսել և կապել:

3. Ավելի հարմար և կապել դաստակը կապիկալուփ: Կապիկան պետք է դնել ախպես, վոր նրա մեջտեղի

Նկ. 4.

ծալքն ընկնի դաստակի լետեր և տպա մյուս ծալքերը կապել ձեռքի շուրջը:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽԱԲԱԶՈՒԿԻՑ

1. ա) Առաջին միջոցը: Մատներով ամուր սեղմել թևի դարկերակը (նկ. 5) չհեռացնելով մատները մինչև վոր արյունահոսությունը դադարի, ախուհետև վերքի շուրջը լող քսել և փաթաթել:

բ) Յերկուրդ միջոցը: Ուսից ցած դնել սեղման լերեսսրբիչից, թաշկինակից, թուկից, շատ սլինդ չկապել նրանց ծալքերը, վորոնց

Նկ. 5.

մեջ մտցնել մի կտոր փայտ և զգուշութեամբ վրլորել մինչև ամ-
րանալը, արյան դադարելը
(նկ. 6):

նկ. 6.

նրա մոտ: Նախաբազուկի վրա սեղման դնել չի կարելի:

2. Վիրավորված նախաբազուկը պետք է փաթաթել բինտով:
Բինտի առաջին լերկու ողակները դնում են իրար վրա, իսկ հե-

տագա ողակներն ամուսն են ան ձևով, վոր նրանցից ամեն մեկը
ծածկի նախընթացների մի քառորդը:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՍԻՑ

1. Արյունահոսութեան տեղից բարձր ուսի վրա, դնել սեղման՝
լերեսարբիչից, թուկից և ալն և նրանց ծայրերը շատ ամուր չպիտի
կապել մտցնել նրանց մեջ մի վորև պինդ առարկա (փայտ) և
զգուշութեամբ վրլորելով, պահել մինչև արյան դադարելը, բայց
2 ժամից վոչ ավելի (նկ. 7): Սեղմանը դնելուն պես՝ վնասվածին
պետք է ուղարկել բժշկի մոտ:

2. Յերբ արյունահոսութիւնը դադարի, վերքի շուրջը լող
քսել և հետո փաթաթել:

3. Վիրավորված ուսը կտրելի լե փաթաթել բինտով (տես

նախաբազուկի արյունահոսութունը) կամ լերկու կասկեկայով: Մի կասկեկան ազատ կապում են վզին, մյուսի ծալրերով ծածկում են ուսը վերքից ցած և հանգուցով կապում են ուսի զրսի կողմում: Յերկրորդ կասկեկայի ծալրը վերևից մտցնում են առաջինի տակը և ամրացնում անգլիական գնդասեղով: Վիրավորված դատաակը կամ բազուկը պետք է դնել այդ փաթաթոցի մեջ:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԿՐՈՒՆԿԻՑ ԿԱՍ ՎՈՏԱՏԱԿԻՑ

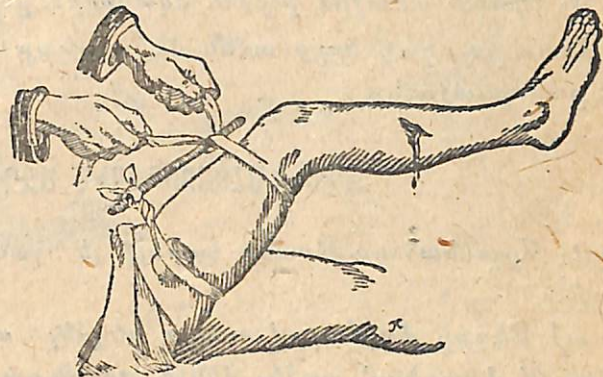
1. Վնասված վոտը բարձրացնել:
2. Յերբ դադարի արյան հոսումը, վերքի շուրջը լող քսել և փաթաթել:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ՍՐՈՒՆՔԻՑ

1. Բարձրացնել վոտը և ազդրի վրա դնել սեղման լերեսորբիչից, թուկից, թաշկինակից և այլն: Կապելով իրար սեղմանի ծալ-

րերը վոչ շատ տմուր, մտցնել նրանց մեջ մի լերկաբ պինդ առարկա (փայտ) և դանդաղ ու զգուշութամբ վոլորել-ամրացնել մինչև արյունը կդադարի (նկ. 7):

Սեղմանը ազդրի վրա 2 ժամից ավելի պահել չի կարելի, ալլապես սեղմանից ներքև գրտնը վող վոտի մասը կարող է մահանալ, անզգայանալ: Դրա համար ել հարկավոր է իսկույն կանչել բժշկին, կամ

Նկ. 7.

հիվանդին տանել բուժարան:

Սրունքի վրա չի կարելի սեղման դնել:
Վերքը պետք է բինտով փաթաթել:

2. Բինտի առաջին լերկու ողակներն ընկնում են իրար վրա,
իսկ հետագա ողակներից ամեն մեկը պետք է ծածկի նախընթացի
մեկ քառորդաչափը:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԱԶԴՐԻՑ

1. Արյունահոսությունը կարելի չէ կանգնեցնել լերկու մի-
ջոցով:

ա) Ձեռքի մատներով ամուր սեղմել աճուկը (ոսո) և, չհե-
ռացնելով մատները՝ պահել մինչև արյան դադարումը (նկ. 8 և 9):

79.96800

Նկ. 8 ա.

БИИМОУЧЕБ
ИНСТИТУТ
ВОСТОЧЕДОВЕД
Академии Наук
СССР

բ) զնել սեղման արյունահոսության անդից բարձր (տես «Արյունահոսություն սրունքից» (նկ. 7):

2. Յերբ արյունը դադարի, յող քսել վերքի շուրջը և փաթաթել:

3. Բինար պետք է սկսել փաթաթել ներքեից և հետզհետե անցնել դեպի վեր: Բինտի առաջին լերկու ողակներն ընկնում են իրար վրա, իսկ հետագա ողակներից ամեն մեկը պետք է ծածկի նախընթացի մեկ քառորդաչափը:

ԱՐՅՈՒՆԱՀՈՍՈՒԹՅՈՒՆ ԱԿԱՆՁԻՑ

2. պառկեցնել հիվանդին:

2. Դնել արտաին ականցափողի մեջ մաուլայի փոփրիկ կտոր, մեջը մի քիչ բամբակ, բայց պինդ յեվ խոր չկտխել ականցի մեջ:

3. Դնել մնասված անդի վրա ռեզինե պարկ (փուչիկ) սառցով լի:

4. Հիվանդին բոլորովին հանգիստ թողնել: Ականջը չի կարելի լվանալ:

Նկ. 8 բ

ՎՈՍԿՈՐՆԵՐԻ ԿՈՏՐՎԵԼԸ

Վոսկորների կոտրվելն իմացվում է հետևյալ նշաններից.

1. Չգացվում է ցավ, կոտրված տեղի շուրջը գոյանում է ուռուցք:

2. Կոտրված մասի վերջավորության աննորմալ շարժունություն, վերջավորությունների կախ ընկած դրություն:

3. Ակներև ջարդվածքի ժամանակ վոսկորի ծալքերը լերևում են դրսից կամ նկատվում են վերքի ներսում:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽԱԲԱԶՈՒԿԸ ԿՈՏՐՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Հանել հագուստն սկզբում առողջ ձեռքից և ապա՝ վնասված ձեռքից: Ավելի լավ է հագուստի թևի կարը կտրատել:

2. Դնել չշարժվող փաթաթոց, բեկակալ շինից, ջորդանից (желоб), փայտից, տախտակից և այլն, վորպեսզի վոսկորի կոտորտանքները անշարժ մնան:

Շիները պիտի լինեն այն. չափ լերկար, վոր կարողանան իրենց մեջն առնել լերկու հող (խող). մեկը կոտրված տեղից բարձր, մյուսը՝ ցած, արմունկի և դաստակի հողերը:

Նախաբազուկի վրա չշարժվող փաթաթոց դնելու համար հարկավոր է կոտրված ձեռքը

Նկ. 9.

թեքել արմունկի հոդով (նկ. 9): Յերկու հոդի պեքը և պահեն կոտրված ձեռքը, թեթև քաշելով բաղուկը դեպի արմունկն ու դասավանդել, իսկ լերրորդն այդ ժամանակ փաթաթում և ամրողջ ձեռքը բամբակով կամ քուքով (пакля), ղնում և շինեըը և ամուր կապում:

3. Փաթաթած ձեռքը պետք է կախել ուսից կապով:

4. Հիվանդին իսկույն ուղարկել մոտակա հիվանդանոցը:

Յեթե շարդվածքը բաց է, այդ դեպքում պետք է ի նկատի ունենալ հետևյալը.

ա) վերքը չպետք է լվանալ՝ հարկավոր է միայն զգուշութամբ վերքի վրայից առնել կեղտը մաքուր դանակով վորը նախապես անհրաժեշտ է կրակի վրա շիկացնել և ապա հովացնել:

բ) կապել փաթթոցով:

գ) ուժգին ձգել (քաշել) մարմնի վերջավորութունները, ղնել շինները և իսկույն ուղարկել հիվանդին բժշկի մոտ:

Անգգուտ ձգելուց կարող է սեծ վնաս առաջանալ:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՍԸ ՋԱՐԴՎԵԼՈՒ ԴԵՊ-ԲՈՒՄ

1. Հանել հադուստն առաջ առողջ թևից և ապա՝ հիվանդ:

2. Կոտրված ձեռքը ծալել արմունկի հոդով:

Մի մարդ պետք է կոտրված ձեռքը ձգի դեպի ինքը և ցած, իսկ մի ուրիշը թեթև փաթաթելով վերքը՝ (յեթե կա վերք) պետք է ամրողջ ձեռքը չորս կողմից ծածկի բամբակով, քուքով և ղնի շինները նրանց վրա (նկ. 10): Շիններն ամուր սեղմում են ձեռքին, իսկ ապա վնասված ձեռքի հետ միասին կըրծքի վանդակին:

Նկ. 10 ա. 10 բ

3. Շիները պետք է աչքան լերկար լինեն, վոր ընդդրկեն ուսի
և արմուկի հողերը:

4. Հիվանդն իսկույն պիտի ուղարկվի հիվանդանոց:

ՍՐՈՒՆՔԻ ՋԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Վնասված վոտից վոտնամանը հանել: Ավելի լավ է կոշիկի
ճիտքի կարը կտրատել:

2. Դնել անշարժ փաթթոց շինից, ջորդանից, տախտակներից՝
վորպեսզի վոսկորի կտորտանքն անշարժ մնան:

3. Շիները պիտի լինեն աչքափ լերկար, վոր ընդդրկեն ծուն-
կի և սրունքի հողերը:

4. Փաթթոցը սրունքի վրա դնելու համար ոգնողներից մեկը
ձախ ձեռքով բռնում է կրունկը, իսկ աջով՝ վոտքի թաթը լետակից

և դեպի իրեն է ձգում հիվանդի վոտը, իսկ յերկրորդ ոգնողը
լերկու ձեռքով բռնում է ազդրը և պինդ պահում:

Այդ ժամանակ յերրորդը թեթև փաթաթելով վերքը (թեթև կա
վերք), ծածկում է սրունքը բամբակով ու ամրացնում է շիները:

5. Հիվանդն իսկույն պիտի ուղարկվի մոտիկ հիվանդանոց:

ԱԶԴՐԻ ՋԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Ազատել վնասված վոտը կոշիկից և հազուստից, կտրատե-
լով շալվարը, վարտիքը և կոշիկը:

2. Դնել անշարժ փաթթոց շիներից, ջորդանից և տախտակից,
ըստ վորում պետք է դնել յերկու շին մեկը զրսից, վոտի զրսի
կողմով և մյուսը՝ ներսի կողմով:

3. Դրսի շինը պետք է հասնի մինչև կոնատակը, իսկ ներսի-

նը՝ մինչև աճուկը (ռախ)․ ցածրում լերկու շիներն ել պետք է վտարից 10 — 15 սանտիմետր լերկար լինեն։

4. Ազդրի վրա անշարժ փաթթոց դնելու համար ողնողներից մեկը ձախ ձեռքով բռնում է կրունկից, իսկ աջով թաթից և ձգում է հիվանդի վրան իրեն և միքիչ դեպի դուրս, մյուս ողնողն առնում է հիվանդին թևերի տակից և պահում է նրա մարմինն անշարժ դրության մեջ, իսկ լերրորդն այդ ժամանակ կապում է վերքը (լեթե կա վերք), ամբողջ վրան ծածկում է բամբակով, դնում է շիները և ամուր կապում (նկ. 11)։

5. Վերևից զրսի շինը պիտի կապել կրծքին, իսկ ֆլատսված վրան շիների հետ միասին պիտի կապվի առողջ վտարին։

Նկ. 11 ա.

Նկ. 11 բ.

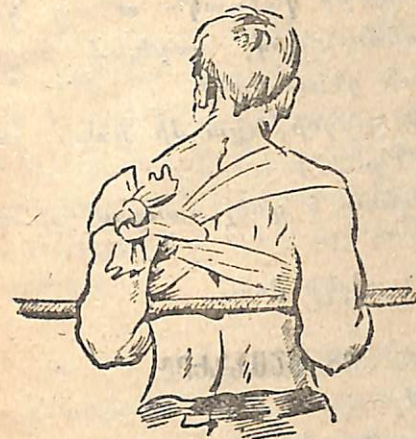
6. Հիվանդն իսկույն պիտի ուղարկվի մոտիկ հիվանդանոցը պատգարակի վրա կամ սալով, վորը պիտի ունենա փափուկ փրփածք (դարմանից, չոր խոտից, զգեստներից, վերմակից, բարձերից)։

ՆԵՐՔԵՎԻ ԾՆՈՏԻ ՋԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Դնել փաթթոց 2 կասինկայից։
2. Ուղարկել հիվանդին բուժարան։

ԱՆՐԱԿԻ ՋԱՐԴՎԱԾՔԸ

1. Յերեսարբիչով կապում են փնտաված կողմի ուտը և քաշում

Նկ. 12

են դեպի լետ (նկ. 12), վորից հետո կապելով յերեսարբիչը, ինչպես յերևում է նկարից, ամուր կապում են մյուս ուտի վերին մասում (մի յերբորդաչափ)։ Ձեռքերը թեքում են արմունկների մոտ և քիչ լետ քաշում։

Մեջքի և լետ քաշած ձեռքերի մեջ անց են կացնում փայտ և ամրացնում (նկ. 12)։

2. Վնասվածին իսկույն պիտի ուղարկել հիվանդանոց։

ԿՈՂԵՐ Ի ԶԱՐԴԵՎԱԾՔ

1. Խորը արտաշնչելուց հետո կրծքի վանդակն ամուր կապել լայն բինտով. կարելի չէ նաև յերեսսրբիչով, կարելով ծայրերը թելով, կամ պնդացնելով անգլիական գնդասեղով:
2. Վորպեսզի փաթաթոցը ցած չընկնի, նրա մի քանի ողակները տանում են ուսերի վրայով (նկ. 17):
3. Ուժեղ ցավեր զգալիս՝ պետք է դնել սառցով լի պարկ կրծքի վրա:
4. Հիվանդին խսկույն ուղարկել բժշկի մոտ:

ՎՈՍԿՈՐԸ ԴՈՒՐՍ ԸՆԿՆԵԼՈՒ ՆՇԱՆՆԵՐԸ

1. Հոդի (խաղ) ձևի փոփոխությունը:
2. Գուրս ընկած վերջավորությունը լինում է անշարժ: Զգացվում է ցավ. հոդն ուռչում է:

ԱՌՍՁԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՎՈՍԿՈՐԸ ԴՈՒՐՍ ԸՆԿՆԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Չպետք է փորձել վոսկորը տեղը գցել:
2. Հարմար տեղավորել ֆնատված վերջավորությունը, լեթե ձեռքն է՝ կախել կասինկայով, լեթե վոտքն է՝ դնել բարձի վրա, վորը պիտի գտնվի յերկու փափուկ մութաքաների մեջ:
3. Վնասվածին հարմար ձևով պառկեցնել պատգարակի վրա և կամ, լեթե կարող է նստել, նստեցնել սալի վրա և ուղարկել հիվանդանոց:

ՎՆԱՍՎԱԾԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վնասվածին ավելի լավ է տանել պատգարակի վրա: Վորպես պատգարակ կարող է ծառայել սանդուխքը, դռները, ձողեր՝ հարմարեցնել թոկերով և այլն:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ԲԱՐՁՐԱՅՆԵԼ ՇԻՎԱՆԴԻՆ ՅԵՎ ՏԵՂԱՎՈՐԵԼ ՊԱՏԳԱ-
ՐԱԿԻ ՎՐԱ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՏԳԱՐԱԿԻՑ ՏԵՂԱՓՈԽԵԼ ՍԱՀԱԿԱԼԻ ՎՐԱ

1. ծանր վնասվածին գետնից բարձրացնում են լեռեր հողի նրանք կանգնում են հիվանդի մի կողմում: Մեկը ձեռքը տանում է ուսի և մեջքի տակը, մյուսը մեջքի և նստատեղի տակը և լեռ-
րորդը ծնկների և սրունքների տակը:

2. Յերեքն ել տված հրամանի համաձայն զգուշությամբ բարձ-
րացնում են հիվանդին և մի քիչ դեպի իրենց գցում նրան:

3. Հետո նույնպես տված հրամանի համաձայն վնասվածին
դանդաղ ու զգուշությամբ իջեցնում են պատգարակի վրա մարմնի
առողջ կողմով դեպ վար:

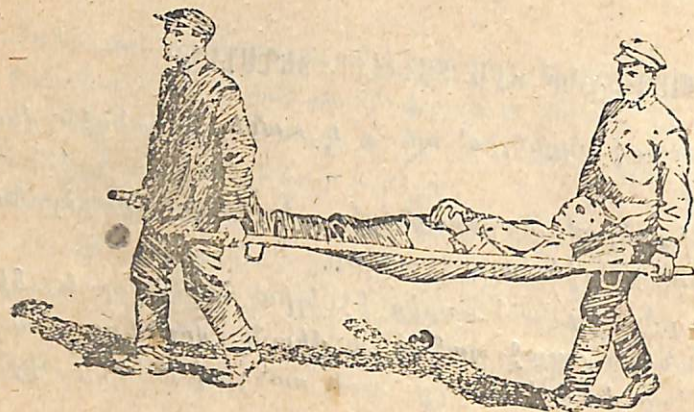
4. Հիվանդին պատգարակի վրա դնելիս կամ իջեցնելիս պետք
է վնասված մասն առանձին ուշադրությամբ և զգուշությամբ տե-
ղավորել:

ՊԱՏԳԱՐԱԿԻ ՎՐԱ ՏԱՆԵԼՈՒ ՅԵՂԱՆԱԿԸ

1. Հարթ տեղով անցնելիս՝ պետք է տանել հիվանդին վոտնե-
րը դեպի առաջ:

2. Սանդուխքներով բարձրացնելիս կամ սար բարձրանալիս՝
պետք է հիվանդի գլուխն առաջ պահել:

3. Սանդուղքներից կամ սարից իջնելիս՝ հարկավոր է հիվան-
դին տանել վոտներն առաջ պահած և միայն վոտները կտրված
դեպքում՝ առաջարկվում է սարից կամ սանդուխքներից իջնելիս՝
հիվանդի գլուխն առաջ պահել:

Նկ. 13

4. Պատգարակ տանողները պետք է տնայն զգուշությամբ քալեն, վոր ցնցումներ քիչ լինեն:

ՎՆԱՍՎԱԾԻՆ ՏԱՆԵԼՈՒ ԱՅԼ ՅԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

1-ին յեղանակը

1. Հիվանդի համար հարմար նստվածք է ստացվում, լերը շաղ լակողներն սկզբում բռնելով իրենց ձախ ձեռքով հենց իրենց ա- ձեռքը, հետո բռնում են աջ ձեռքով մյուսի ձախ ձեռքը (14):

2. Նստած դրությամբ տանելը թուլատրվում է միայն փոքրիկ տարածությունների համար:

2-րդ յեղանակը

1. Մի տանող մտնում է հիվանդի վրաների տրանքը բարձ- րացնում է նրան ծնկներից, իսկ մյուսը վերցնում է նրան լե-

Նկ. 14

տեվից, միացնելով ձեռքերի մասները հիվանդի կրծքի վրա

2. Ձգուշությամբ բարձրացնելով՝ շալակողները հանդիստ տանում են հիվանդին:

3. Այդ յեղանակով կարելի չէ տանել հիվանդին, յեթե վտանքի կամ կողերի վնասվածքները ջարդված չեն:

3-րդ յեղանակը

1. Հիվանդը նստում է գոտուց, յերեսաբերիչից կամ պարանից ջինած ողակի վրա:

Յերկու հոգի կանգնում են հիվանդի կողքերում և, բարձրացնելով ողակը՝ տանում են հիվանդին:

3. Հիվանդն իր ձեռքերը դնում է տանողների ուսին:

ՄԱՀՎԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐԸ

1. Դադարում եւ սրտի բաբախումը: Յերբ մոտեցնում ենք ափանջը զնասվածի ձախ ծծին, չի լսվում սրտի զարկը: Ձեռքի ափը սրտի վրա դնելիս՝ նույնպէս չի զգացվում բաբախումը:
2. Շնչառութեան դադարումը: Յերբ մոտեցնում ենք հայելին բերանին, նա չի քրտնում, ազոտանում: մոմի բոցը, վոր մոտեցնում ենք բթին կամ բերանին, չի լերերվում:
3. Մկանների թուլացումը: Բարձրացրած ձեռքն ընկնում եւ ինքն իրեն:
4. Աչի բիբը չի փոխվում: Լույսը մոտեցնելիս՝ բիբը նեղանում, իսկ մթութեան մեջ չի լայնանում:
5. Թելով ձեռքի մասն ամուր կապելիս՝ չի նկատվում վոչ ջրգողութուն եւ վոչ ել կարմրութուն:

6. Դիակի ընդարմացումը: Մահից անմիջապէս հետո թուլացած մկանները մի քանի ժամ անցնելուց հետո ընդարմանում, անզգայանում են:

7. Դիակին հասուկ բծեր: Մահից մի քանի ժամ անցած դիակի ցածի մասերում յերկան են գալիս բաց-վարդագույն բծեր, վորոնք հետհետեւ մեծանում են ու սևանում:

Այն բոլոր դեպքերում, յերբ բացահայտւմ են այսեղ բերած նշանները, - սենց զործ ունենց կարծեցյալ մահվան հետ:

ՈԳՆՈՒՅՑՈՒՆ ԿԱՐԾԵՑՅԱԼ ՄԱՀՎԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Ներս թողնել թարմ ող, հիվանդին շուռ տալ ողի հոսանքի կողմը:
2. Բացել հազուստի սեղմող մասերը (ոձիք, գոտի ժիլետ):

3. Անմիջապես կիրառել արհեստական շնչառութիւն (տես հետագա գլուխները):

4. Շփել քունքերը, ձեռքերը, վոտները (սրտի ուղղութիւամբ) լերեսսրբիչով:

5. Հաճախ սառը ջուր շաղ տալ լերեսին և ամեն անգամ սրբել:

6. Քթին մոտեցնել նաշաղիւրի սպիրտ, ողըկոլոն, քաջախ, բաց վոչ թե շշի մեջ, այլ ցանելով մի քանի կաթիլ թաշկինակի վրա կամ ձեռքի ափին:

ԱՐՇԵՍՏԱԿԱՆ ՇՆՉԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԶԵՎԸ

(Ըստ Սիլվեստրի)

2. Հազուստից բարձ շինել գլանակի ձևով և դնել հիվանդի մեջքի տակ:

2. Պետք է հետևել, վոր լեզուն կախ չընկնի: Ավելի լավ է բռնած պահել լեզուն ձիւքով՝ թաշկինակի կամ լերեսսրբիչի միջոցով:

3. Իջնել ծնկների վրա հիվանդի գլխի վերև, առնել նրա լերկու ձեռքերն արմուկից քիչ ցած և հաշվելով «մեկ-լերկու», առանց շտապելու, բարձրացնել հիվանդի գլխի վերև և ձգել դեպի ինքը (նկ. 15): Սպասել լերկու վարկչան: Ապա հաշվելով «լերեք-

նկ. 15

չորս, հիվանդի արմունկները դարձնել դեպի մարմինը և մոտ 2 վալրկյան սեղմել կողքերին (նկ. 15),

4. Այդ շարժումները (արմունկների ծալելն ու թեքելը) կրկնել հանգիստ ու համաչափ 15—20 անգամ մի րոպեի մեջ, մինչև հիվանդը կսկսի շնչել, իսկ դա կարող ե լինել նույնիսկ մի քանի փամից հետո:

5. Կենդանանալուց հետո առաջացնել հիվանդին, լախ հազցնել և տաք թեյ խմացնել:

ԱՐԶԵՍՏԱԿԱՆ ՇՆՁԱՌՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՁԵՎԸ

(Ըստ Շեմբերի)

1. Հիվանդին պառկեցնում են փորի վրա, գլուխը շուռ են առաջ աջակցած, փոր ընթացում ու բերանն ազատ լինեն:

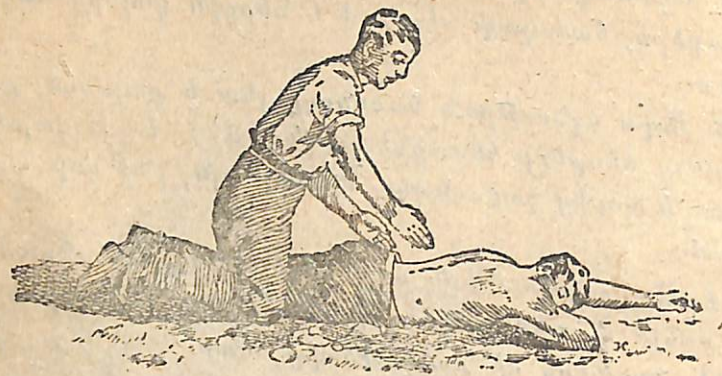
Նկ. 16

2. Ազատողն իջնում է ծնկների վրա հիվանդի վերևը ուղղելով իր ձեռքերը. համաչափ սեղմում է ներքին կողերը հաշվելով «մեկ-երկու»:

3. Ապա թգնութիւնն հասցնողը լետ է քաշվում, քիչ ուղղվում է, առանց ձեռքերը հեռացնելու (նկ. 17), 1—2 վարկյան կանգ է առնում և նորից շարունակում անել այն, ինչ վոր ասված է 2-րդ կետում:

4. Այդ շարժումներն արվում են 15—20 անգամ մի ըուպելի մեջ, մինչև վոր կվերականգնի բնական շնչառութիւնը, վոր կարող է լինել նույնիսկ մի քանի ժամից հետո:

Արհեստական շնչառութիւնը կարելի է կիրառել մեր մատնանշած ձևերից, վորով և կամենաք, բացի հետևյալ դեպքերից.
ա) Ձեռքերի վոսկորները շարժվելու դեպում՝ արգելվում է

Նկ. 17

կատարել արհեստական շնչառությունն ըստ Սիլվեստրի, պետք է միայն ոգավել Շեֆֆրի սխառեմով:

բ) Կողերի ջարդվածքի դեպքում չի կտրելի գործադրել Շեֆֆերի սխառեմը, պետք է ոգավել միայն Սիլվեստրի լեղանակով:

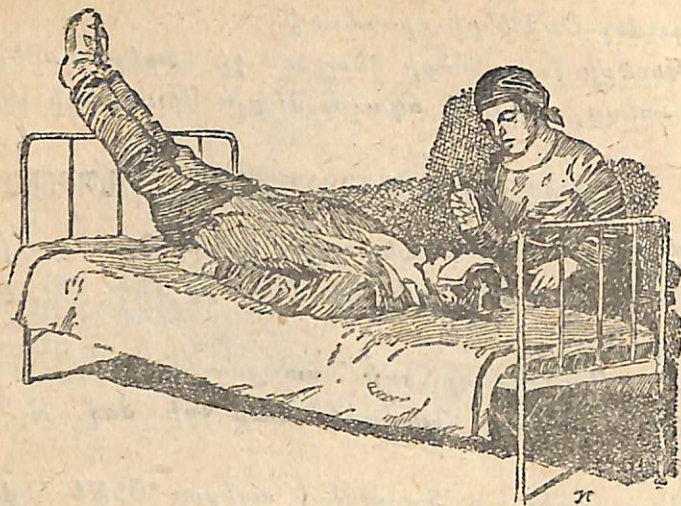
ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՇԱԳՆԱՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Հիվանդին պառկեցնել աջակես, վոր նրա գլուխը մարմնից ցած լինի: Բարձրացնել հիվանդի վոսաները (նկ. 18), բացել ոձիքը, գոտին:

2. Ներս թողնել թարմ ողի հոսանք:

3. Դնել հիվանդի ճակատին սառը ջրի մեջ թրջած մաքուր շորի կտոր:

4. Հոտ քաշել տալ նաշադիրի սպիրտ: Յեթե հիվանդն ուշքի

Նկ. 18

չի գա, կատարել արհեստական շնչառութիւն (տես նախկին գլուխ-
ները)։

5. Տալ գոգոիչ կաթիլներ (20—30 կաթիլ եֆիր-վալերանի)։

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒԳԱՐՈՎ ԲՈՆՎԵԼՈՒ ԴԵՊՖՈՒՄ

1. Անմիջապէս մաքրել ողջ բացել պատուհանները, դռները։
2. Հիվանդին տանել ուրիշ սենյակ, վորտեղ ողջ մաքուր է, իսկ ամառը գուրս հանել բակը։

3. Գլուխը թրջել սառը ջրով, ձեռքերը դնել սառը թրջոց։
Կուրծքը, լերեսը թրջել սառը ջրով։ Նաշադիրի սպիրտ տալ հոտ
քաշելու (կաթեցնել թաշկինակի վրա կամ իր ձեռքի ափին 2—3
կաթիլ ու մոտեցնել հիվանդի քթին)։

4. Կատարել արհեստական շնչառութիւն (տես նախկին գլուխները)։

ՈԳՆՈՒԳՅՈՒՆ ԽԵՂԴՎՈՂԻՆ

1. Քաջալերել խեղդվողին, գոչելով՝ թե իսկույն կազատեն նրան թե հարկավոր ե, վոր նա աշխատի ջրի լերեսին մնալ միայն 1-2 րոպե. Ձգել խեղդվողին տախտակ, նստարան, սանդուխք, թոկ, սանձ, վորպեսզի նա կարողանա մնալ ջրի լերեսին, բռնելով ալդ տուարկաներից մեկնումեկը:

2. Ոգնության հասնողը պետք ե մերկանա, իսկ լեթե ժամանակը չի ներում, գոնե պետք ե հանի կոշիկները և վերնի հագուստը, դուրս թողնի զրպանները և ներքե գցի, ներքեի մասում վարտիքի թելերը բացել:

3. Ազատողը պետք ե չողա դեպի խեղդվողը լեռնից, զգուշանալով, վոր նա չբռնի իր ձեռքից:

4. Բռնելով խեղդվողի մազերից, հագոստից կամ ուսից ազա-

տողը լողում ե մեջքի կամ կողքի վրա, աշխատելով վտաներով:

5. Յեթե խեղդվողը փորձի բռնել ազատողի վզից, ալդ դեպքում հարկավոր ե անհապաղ սեղմել ձեռքով խեղդվողի քիթը և բերանը իսկ լերք խեղդվողն սկսի կորցնել ուշքը, իրենից քիչ հրել նրան և ալդ գրկել, ինչպես ասված ե 4-րդ կետում:

6. Խեղդվողի տեղը վորոշվում ե ողի պղպձակներով, վորոնք ժամանակ առժամանակ լերկում են ջրի լերեսին:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՋՐԻՑ ՀԱՆԱԾԻՆ

1. Հենց վոր խեղդվողին հանեցին ջրից, պետք ե շտապով բացել և հանել կամ կտրատել նրա թաց հագուստը:

2. Իսկույն պառկեցնել խեղդվողին փորի վրա գլանակի ձևով

դարսած հազուստի կամ հազուստով ծածկած գերանի վրա և մի քանի անգամ սեղմել ձեռքերով մեջքը:

Բացել խեղդվողի բերանը և առամներն իրարուց հեռացնել: Մաքրել քիթը և բերանը փրփուրից, կեղտից և տիղմից՝ թաշկինակով ծածկված մատով:

4. Դուրս քաշել հիվանդի լեզուն, բայց հետևել, վոր չփնտսվի: 2ի կարելի խեղդվողին տարուբերել, այլ հարկավոր ե գործ դնել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍՍՈՒԱԾԻՆ

1. Զգուշությամբ տանել սառածին մի ծածկված ցուրտ շնություն (նախասենյակ, սարայ):

2. Զգուշությամբ կտրատել ամբողջ հազուստը առանց քաշելու ախ:

3. Շփել ամբողջ մարմինը ձյունով, թրջած սառն լերեսաբբիչով, մինչև վոր մարմինը կդառնա ճկուն և կերևան կենդանության նշաններ:

4. Յերբ մարմնի վերջավորությունները կդառնան ճկուն, գործ դնել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

5. Բնական շնչառությունը վերևալու դեպքում՝ թույլ ե տրվում հիվանդին տեղավորել չափավոր տաքացրած սենյակում և անմիջապես շարունակել մարմնի շփումը շորի կտորով:

6. Տալ գրգռիչ կաթիլներ (եֆիր-վալերիանի):

ԱՐԵԳԱԿԱՅԻՆ ՅԵՎ ՋԵՐՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՎԱԾ

1. Դնել հիվանդին շվաքի տակ՝ գլուխը բարձր պահած (նկ. 19):

2. Մերկացնել և ջուր ցանել վրան, շփելով մարմինը թրջած շորով:

Նկ. 19

3. Շնչառության բացակայության դեպքում՝ կիրառել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

4. Յերբ հիվանդն ուշքի գա, տալ նրան զրգուիչ կաթիլներ:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԽՎԵԼՈՒ ԴԵՊՐՈՒՄ

1. Դրկել կախվածի մարմինը, զգուշութամբ բռնելով և թուել չտալով, վոր նա ընկնի, կտրել թուկը:

2. Հանել վզից թուկը և խսկույն կիրառել արհեստական շնչառություն:

ԵՊԻԼԵՄՍԻԱ (ԸՆԿՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ)

1. Ուժով չդադարեցնել ջղաճղւթունը:

2. Խնամել, վոր չնկնի և չվիրավորվի Զոքել հիվանդի գլխի մոտ, դնել նրա գլուխն իր ծնկների վրա և պահել (նկ. 20):

Նկ. 20

3. Բացել ոձիքը, թուլացնել հագուստը:

4. Աշխատել չանհանգստացնել հիվանդին և փորձեր չանել ուշքի բերելու:

ԱՌՍՁԻՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՎՆԱՍՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Կանգնեցնել տուր (ելեկտրական հոսանքը), ցած քաշելով ուղբիլնիկը:

2. Յեթե ուղբիլնիկ չկա, այն ժամանակ ոգնության հասնողն անպատճառ ուղբիլնի կրկնակողիկներ հազած (առանց մետաղե տառերի) և ձեռնոցներով (կամ կարելի չե ձեռքերը վաթաթել շորով) ելեքորական թելից հեռացնում-քաշում են փառավածին:

3. Կարելի չե կանգնեցնել տուր, հեռացնելով փառավածի վրա-

լից ելեկտրական թելը փայտով: Դրա համար ողնություն հասցնողը հազին պիտի ունենա կրկնակողմնակի (առանց սառերի) կամ կանգնած լինի թղթի (լրացրական) կապուցի վրա:

4. Յեթե փնասվածը տակը կանգնեցնելուց հետո գտնվի անզգա զրուծյան մեջ և չշնչի, այդ դեպքում պետք է համառորեն դործ դնել արհեստական շնչառություն:

Ա Յ Ր Վ Ա Ծ Ք Ն Ե Ր

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՅՐՎԱԾՔ ՍՏՍՑԱԾԻՆ

1. Մարդու վրա ալրվող հագուստը հանդցնելու համար ամենից լավն է ձգել նրա վրա վերմակ, վերարկու, մուշտակ և ալլն: Հետո ալրվածի վրա ածել սառը ջուր:

2. Հագուստը և վոտնամանը հիվանդի վրալից չբաշել, այլ

և գուշությամբ հանել, կտրտելով մկրատով: Մարմինն կպած հագուստի մասերը թողնել իրենց տեղը և միայն չորս բոլորը կտրտել մկրատով:

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՅՐՎԱԾՔՆԵՐԻ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Բոլոր ալրվածքների ժամանակ, — կրակից թե լեռման ջրից, — փաթաթել փնասված տեղը բինտով կամ մաքուր շորով, վորոնց, լավ կլինի, յեթե քսվի վազելին, պլովանալ կամ մաքուր կարագ լուղ:

2. Ուժեղ թթվուտով ալրվելու դեպքում՝ թրջել ալրված տեղը սոդայի լուծվածքով, շաղախով, կրաջրով կամ սապոնի ջրով և շաղ տալ վրան սոդա, ասամի փոշի:

Ծծումբի թթվուտով ալրվելու դեպքում՝ յերբեք չպեսք և դիմել

ջրի ոգնության, այլ այրված սեղի վրա ածել սողա, նաւալ քան
յեւ փաթաթել բինսով:

3. Ուտիչ գալիքար (шелочь) այրվելու դեպքում՝ պետք է
վառել վերքը ջրախառն քաղցրով կամ կվասով:

4. Չհանգցրած կրից այրվելու դեպքում՝ մեծ քանակութեամբ
պետք է ջուր ածել:

Այս բոլոր այրվածքների դեպքում՝
հիվանդներն առաջին ոգնութիւնը ստա-
նալուն պես՝ պիտի ուղարկվեն բժշկի մոտ:

ԱՉԲԵՐԻ ԱՅՐՎԱԾՔԸ

1. Աչքերի այրվածքի դեպքում՝
անհրաժեշտ է բինտով կամ մաքուր
շորով փաթաթել աչքերը:

նկ. 21

Բինտի առաջի ողակները տանել զլիսի վրա, իսկ մյուս ողակ-
ներով կապել աչքը (նկ. 21):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱՌՈՒՑԻ ՃԵՂԲՎԱԾՔԻՑ ԶՐԻ ՄԵՋ ԸՆԿՆՈՂԻՆ

1. Ոգնութիւն հասցնողը պետք է կանգնի հաստ, յերկար
տախտակի վրա և ձգի վնասվածին թոկ կամ փայտ: Ավելի հարմար
նոգտվել սանդուղքից, վորի միջոցով նա կարող է մոտենալ խեղդ-
վողին:

2. Խեղդվողին ջրից հանելուց հետո առաջ զրգռիչ կաթիլ-
ներ (վալերիանի):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱԼԿՈՀՈԼԻՑ ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ (արաւից սամազոնից յեվայլս)

1. Դուրս բերել թունափորածին թարմ ոգը: Բացել հագուստը:
2. Սառը ջուր ածել վրան:

3. Խմեցնել՝ կես բաժակ ջրի հետ 5 կաթիլ նաշադիրի սպիրտ:
4. Շնչառության բացակայության դեպքում գործ դնել արհեստական շնչառություն (տես նախկին գլուխները):

ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՆԿԻՑ ԹՈՒՆԱՎՈՐՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Տալ փոխեցնող և լուծողական դեղ:
2. Տաքացնել մարմինը:
3. Տալ զրգուիչ կաթիլներ (վալերիանի կամ հոֆմանի 10—20 կաթիլ կես բլումկա ջրի մեջ):
Քացախ չտալ:

ԿԱՏԱՂԱԾ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԿԾԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Կապել վերքը:
2. Իսկույն հիվանդին ուղարկել բժշկի մոտ՝ վորը նրան կուղարկի պատվաստման (պատասերյան) կայանը:
Կատաղած կենդանիներից վնասվածներն իրավունք են ստանում ճանապարհի ծախսը չվճարելու:

ՍԵՂՎԻ ԽԱՅԹՈՑԸ

1. Հեռացնել թուխը (խալթը, ասեղը):
2. Խալթած տեղի վրա ածել 1—3 կաթիլ նաշադիրի սպիրտ:
3. Դնել խալթած տեղի վրա սառը թրջոց 2—3 ժամվա ընթացքում, փոխելով թրջոցը լուրաքանչյուր 5—10 րոպեյում:

ՈՁԻ ԽԱՅՔՈՅԸ

1. Իսկույն կապել մարմնի վերջավորությունը սեղմանով՝ վեր-
քից բարձր (սրտին մոտիկ):

2 Այլել վերքը շիկացած ածուխով կամ յերկաթով (մեխով),
վորից հետո կապն արձակել:

Հիվանդին անհապաղ ուղարկել բժշկի մոտ:

ԱՌԱՋԻՆ ՈԳՆՈՒՅՈՒՆ ՅՈՒՆԱՎՈՐՈՂ ՆՅՈՒՅԵՐԻՅ ՎՆԱՍՎԵԼՈՒ

ԴԵՊԲՈՒՄ

1 Թունավորող նյութերից վնասվածին իսկույն պետք է հեռաց-
նել թունավորած մթնոլորտից և տանել մաքուր ոդի մեջ: Ոգնու-
թյուն հասցնողն այդ դեպքում պետք է ունենա հակազազային դիմակ:

2. Յեթե թունավորվածը չի կարող արագութեամբ հեռացվել
թունավոր մթնոլորտից, ապա նրան ամենից առաջ պիտի հազց-
նել հակազազային դիմակ (նկ 22):

3. Յեթե դիմակ չկա, այդ դեպքում թունավորվածի քիթը և
բերանը ծածկում են թրջած լեբեսսրբիչով, շապկով և այլն, և
ստիպում, վոր նա շնչի թաց շորի միջով:

4. Յեթե հոսուն թունավորող նյութի կաթիլները (որինակ՝
իսլրիտի) ընկել են հազուստի կամ մարմնի բաց մասերի վրա,—
հազուստը պետք է հանել, աշխատելով չկպչել նրան բաց ձեռքե-
րով, իսկ կաշվի վրայի կաթիլները հեռացնել փայտիկի ծայրին
փաթաթած բամբակով (ինչպես հեռացնում են թանաքի կաթիլնե-
րը, ախինջն՝ վոչ թե քսմանով, այլ փոխադրելով բամբակը փայտի
վրա ամեն անգամ կաթիլին դիպչելուց հետո: Մաքրելով կաշին
թունավորող նյութի կաթիլից, հարկավոր է խնամքով լվանալ վնաս-

Նկ. 22

ված տեղը տաք
ջրով և սապոնով
մի քանի անգամ:
Յեթե ձեռքի տակ
կա բենզին կամ կե-
րոսին, ալդ դեպքում
լվանալուց առաջ մի
քանի անգամ շփում
են փնտսված տեղը
բենզինով կամ նավ-
թով լավ թրջած
բամբակով (նկ 23)։

Մնալու՛ն թու-
նավորող նյութերից

Նկ. 23

Պատավածներին պետք է ոգնության գալ հակազդային դիմակով և
ռեզինի ձեռնոցներով, իսկ ամբիլի լավ է հանենալ հատուկ պաշտ-
պանող-ապահովող զգեստ:

5. Հեղձուցիչ գազերով թունավորվածներին ոգնելու դեպքում՝
ներանց չեն թույլ տալիս ինքնագլուխ լերթալ և ուժեղ շարժումներ
անել: Նրանց տանում են մոտիկ հիվանդանոցը կամ բուժարանը
ձեռքերի վրա, պատգարակով, կամ հանգիստ կառքով:

6. Արհեստական շնչառություն կիրառում են միայն ուշաթափ
դրության մեջ գտնվողներին, ցիանով թունավորվածներին (լեղակի
թթվուտով, վոր դառն նշի հոտ ունի) և ուզարով բռնվածներին:

Հեղձուցիչ նյութերից թունավորվածների վերաբերմամբ ար-
հեստական շնչառություն չի թույլատրվում:

7. Թունավորող նյութերից զնաավածներին ոգնելիս՝ պիտի հի-
շել, վոր թունավորումը լերբեմն արտահայտվում է վոչ միանգամից,

այլ մի քանի ժամ անցնելուց հետո: Վորպեսզի թունավորման դար-
գացման առաջն առնվի, բոլոր դեպքերում ոգնություն հասցնելիս
պետք է գործել արագությամբ ու վճռականապես:

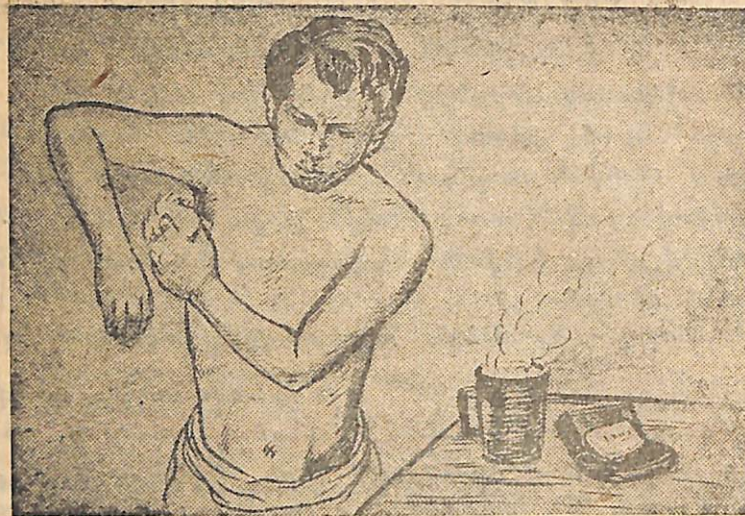
8. Թունավորող նյութերի մթնոլորտով վարակված հագուստը
պահում է (կլանում է) իր մեջ թունավորող նյութ և կարող է վա-
րակման պատճառ լինել: Փակ շինություն մտնելիս՝ այդ տեսակ
հագուստը նախապես պետք է հանել: Առանձին զգուշությամբ պետք
է վերաբերվել այն հագուստներին, վորոնք ունեն իրենց մեջ մա-
յուն թունավորող նյութ (իպրիտ) և թույլ չտալ հագնել այն մինչև
վոր ապագադացման (дегазация) չենթարկվի:

9. Հագուստի ապագադացումը կատարվում է յեռացնելով
ջրի մեջ մի ժամ և կամ մաքրելով առանձին սենյակում (камера),
վորտեղ տանում են այդ հագուստն ոլիֆով շաղախած բրեզենտի
հատուկ պարկերում կամ մետաղյա արկղում, վոր ունի ամուր
ծածկող կափարիչ:

Վտանաւման ապագադացվում է խլորալին կիր քսելով վրան:
10. Մնայուն թունավորող նյութերից թունավորվածներին

հասցրած առաջին ոգնությունից անկախ, վարակված մթնոլորտում
գտնվող բոլոր մարդիկ իսկույն պետք է հանեն հագուստը և լավ
լվացվեն տաք ջրով և սապոնով: Ամենից հարմար է այդ տեսակ
լվացման համար ոգտվեն լողարանային ցնցուղով (душ): Մանա-
վանդ խնամքով պետք է վանալ մաշակալով կոնատակերը և աճուն-
քը (Пух) (նկ. 25):

11. Թունավորող նյութերն աչքերի վրա ազդելիս՝ պետք է
վանալ աչքերը սոդայի թույլ ($2^0/0$) շաղախով: Նույն լուծվածքով
պետք է մի քանի անգամ (15—20) փողողել բերանը և կոկորդը:
Ցանկալի լին լրացնել այդ փողողումը՝ ներս շնչելով 3—5 բուպի
ընթացքում սոդայի $2^0/0$ լուծվածքի գոլորշին: Վորին ավելացնում

Նկ. 25

են 2—3 կաթիլ մլադալի լուղ կամ մենտոլի բլուրեղ:

Գոլորշու ներշնչելը նպատակահարմար է կատարել առանձին գործիքով, վոր կոչվում է ինգալատոր:

12. Հեղձուցիչ նյութերից վնասվածները, բացի հանգստութունից, կարիք են զգում նաև տաքանալու-ներշնչելու թթվածին վորը սովորաբար տալիս են նրանց թթվածնի բարձիկներից՝ լուրաքանչյուր 5—8 րոպեն մի անգամ 2—3 րոպեյով:

13. Տաքացնում են հեղձուցիչ թունավորող նյութերից վարակվածներին, նրանց փաթաթելով տաք վերմակների մեջ, տեղավորելով ողը մաքրած տաք սենյակներում և շրջապատելով տաք ջրով լցրած շշերով և ռեզինի պարկով:

14. Չի կարելի թուլլատրել ոգտվելու թունավորված մթնոլորտում գտնված ջրից, պարենից և կերակրից: Այն բոլոր առարկաները, վորոնց վրա ընկել է մնալուն թունավորող նյութ, պետք է

լենթարկվեն ապագագոյման մետաղա իրերը լվացվեն կերոսինով,
իսկ մյուսները — խլորալին կրով: Թունավորված պարենը և առար-
կաները, վորոնց տնհնար ե ապագագոյման լենթարկել, պետք ե
վոչնչացվեն:

15. Ոգնութիւն հասցնելով վնասվածներին՝ պետք ե միջոցներ
ձեռք առնել թուլլ շտալու հակագաղալին դիմակ ու հատուկ զգեստ
չուսեցողներին ներս մտնել թունավորված շինութիւնը և մնալուն
թունավորող նյութերով վողողված տեղերը:

Մոտակա բժշկի կամ բուժարտի հասցեն

Մոտակա հիվանդանոցի հասցեն

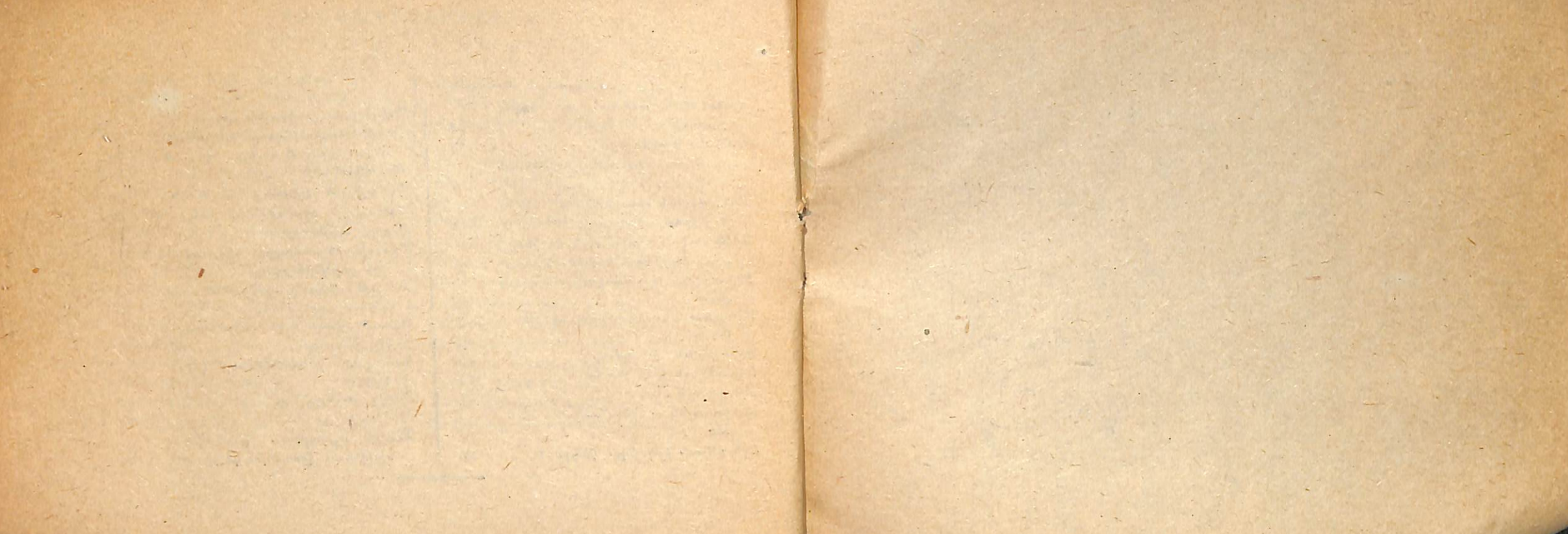
Մոտակա ամբուլատորիայի հասցեն

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Եջ	Եջ
Հիմնական կանոնները, վոր պետք է կատարել առաջին ոգնություն	3
հասցնելիս	3
Արյունահոսություն թշից կամ ջր- թունքից	5
Արյունահոսություն քթից	6
Արյունահոսություն կոնատակից և անրակի տակից	7
Արյունահոսություն մեջքից կամ կրծքից	8
Արյունահոսություն ձեռքի դատակից	10
Արյունահոսություն նախաքաղուկից	11
Արյունահոսություն ուռնց	13
Արոտահոսություն կրունկից կամ վոտատակից	14
Արյունահոսություն սրունքից	14
Արյունահոսություն ազդրից	16
Արյունահոսություն ականջից	18
Վոտկորների կոտրվելը	20
Ոգնություն նախաքաղուկը կոտրվ- վելու դեպքում	20
Ոգնություն ուսը ջարդվելու դեպ- քում	23
Սրունքի ջարդվածքը	24
Ազդրի ջարդվածքը	25
Ներքեի ծնոտի ջարդվածքը	28
Անրակի ջարդվածքը	28
Կոդերի ջարդվածքը	30
Վոտկորը դուրս ընկնելու նշանները	30
Առաջին ոգնություն վոսկորը դուրս ընկնելու դեպքում	31
Վնասվածի տեղափոխությունը	31
Խնչպես պետք է բարձրացնել հի- վանդին և տեղավորել պատգա- րակի վրա և խնչպես պատգարա- կից տեղափոխել մահճակալի վրա	32
Պատգարակի վրա տանելու յեղանակը	33

Եջ	Եջ
Վնասվածին տանելու այլ յեղա- նակներ	35
Մահվան նշանները	38
Ոգնություն կարծեցյալ մահվան դեպքում	39
Արհեստական շնչառության առաջին ձևը (ըստ Սիլվիատերի)	41
Արհեստական շնչառության յերկ- րորդ ձևը (ըստ Շեֆֆերի)	43
Ոգնություն ուղափնացության դեպ- քում	47
Ոգնություն ուղարկվ ընկնելու դեպ- քում	49
Ոգնություն խեղդվողին	50
Ոգնություն ջրից հանածին	51
Ոգնություն սառածին	52
Արեղակային ու ջերմության հար- ված	53
Ոգնություն կաթվելու դեպքում	55

Եջ	Եջ
Եղիլեպտիա (ընկնավորություն)	55
Առաջին ոգնությունը ելեկտրակա- նությունից վնասվելու դեպքում	57
ԱՅՐՎԱԾՔՆԵՐ	
Ոգնություն այրվածք ստացածին	58
Ոգնություն այրվածքների դեպքում	59
Աչքերի այրվածքը	60
Ոգնություն սառույցի ճեղքվածքից ջրի մեջ ընկնողին	61
Ոգնություն ալկոհոլից թունավոր- վելու դեպքում	61
Ոգնություն սուսկից թունավորվե- լու դեպքում	62
Կատաղած կենդանիների կծելու դեպքում	63
Մեղվի խայթոցի	63
Ոձի խայթոցը	64
Առաջին ոգնություն թունավորող նյութերից վնասվելու դեպքում	64

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0270176

3393

9160 75 4.

877

Д. С. Берлянд

Первая помощь при несчастных случаях и отравлениях

Полное ССР Армения, Москва, издательство

Знание 1988